

17/12'45 F 24010, O 9/12'45 Loosduinen, Vogeltrekstation Texel.

Fitis, *Phylloscopus trochilus*.

16/4'45 F 11515, O 14/7'44 Ringstation „Ockenburgh”.

Op de eerste terugmelding van de gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), die op 17/7'44 als ♂ juv. werd geringd en ruim een maand later op 24/8'44 reeds in ZW Frankrijk was, dient extra de aandacht te worden gevestigd. Zoover wij hebben kunnen nagaan is uit Zuid-Europa geen vroegere ringdatum betreffende den najaarstrek van deze soort bekend.

De in de rubriek Phaenologie genoemde datum 14 Augustus voor de najaars-trek van ortolanen (*Emberiza hortulana*) is de vroegste datum, die tot heden bekend was (zie Limosa, 18, p. 76).

Is *Centropus sinensis eurycercus* Hay van Sumatra, Borneo en omliggende eilanden inderdaad verschillend van de op Java levende *Centropus sinensis* *bubutus* Horsf.?

door

A. HOOGERWERF.

(Zoölogisch Museum, Buitenzorg)

Bij het bestudeeren van het in het Buitenzorg-Museum beschikbare balg-materiaal van *Centropus sinensis* viel het ons op, dat exemplaren van deze spoorkeoek, afkomstig van Sumatra, door Boden Kloss waren gedetermineerd als behoorend tot de ondersoort *bubutus* en door Chasen als *eurycercus*, hetgeen aanleiding was tot het raadplegen van de op dit punt beschikbare literatuur waarbij wij tot het inzicht kwamen, dat de meeningen ten aanzien van het wel dan niet voorkomen van de ondersoort *eurycercus* binnen de grenzen van deze Archipel nogal uiteenloopen.

Stresemann noemde in 1913 *eurycercus* als synoniem van *bubutus* (Nov. Zool., XX, 1913, p. 322), hetgeen eveneens geschiedde door Kuroda in diens „Birds of the Island of Java”, Vol. II, 1936.

In 1918 en 1923 noemen Robinson & Kloss in hun „Nominal List of the Birds of Sumatra” (Journ. Fed. Mal. States Museum, Dl. II, 1923, p. 272 en 336) de Sumatra-vogels *Centropus sinensis bubutus*, hetgeen eveneens met een vogel van Siberoet (Mentawai-Eilanden) geschiedde in 1926 door Chasen en Kloss in hun „Spolia Mentawiensis” (Ibis, April 1926, p. 284), maar in de in 1935 door Chasen gepubliceerde „Handlist of Malaysian Birds” wordt Siberoet (op grond van dezelfde balg?) genoemd als „range” van *eurycercus*, terwijl ook een vogel van Sebesi (Krakatau-groep, Zuid-Sumatra) door Chasen als *eurycercus* wordt beschreven (Treubia, 16, 1937/38, p. 250), evenals later de door ons verzamelde stukken van Gn. Leusir (Noord-Sumatra) (Treubia, 18, Suppl., 1941, p. 39).

Boden Kloss noemt de van Sumatra afkomstige *Centropus sinensis* in zijn „An account of the Sumatran Birds in the Zoöl. Museum, Buitenzorg” (Treubia, 13, 1931, p. 323) echter weer *bubutus*.

Ten aanzien van *Centropus sinensis* van Borneo is de verwarring niet minder groot. In een artikel over van Noord-Borneo afkomstige vogels (Bull. Raffles

[illegible]

Museum, No. 4, 1930, p. 31) noemen Chasen en Kloss de daar verzamelde exemplaren *bubutus*, maar in Chasen's Handlist wordt ook Borneo opgegeven als de „range” van *eurycercus*, terwijl ook Stresemann in zijn „Vögel vom Flusz Kajan, N.O. Borneo (Temminckia, 3, 1938, p. 122) de vandaar afkomstige balgen als behorend tot *eurycercus* publiceert. Hiertegenover staat Ernst Mayr, die in 1938 van Zuid-Borneo stammende exemplaren van *Centropus sinensis* weer bij *bubutus* indeelt (Bull. Raffles Museum, 1938, p. 26/27) !!

Welke verschilpunten met de ondersoort *bubutus* aanvankelijk hebben geleid tot de afsplitsing van *eurycercus*, is ons niet precies bekend, aangezien wij de oorspronkelijke beschrijving van deze laatste (Journ. Asiat. Soc Bengal., 14, 1845, p. 551) helaas te Buitenzorg niet ter beschikking hebben, maar uit de latere literatuur is te dien aanzien wel het een en ander af te leiden Zoo schrijven Chasen en Kloss in hun hierboven genoemde „Spolia Mentawiensis” ten aanzien van *Centropus sinensis bubutus* van Siberoet (in Chasen's Handlist is Siberoet echter de „range” van *eurycercus*) het volgende.

„The bird is inseparable from typical Javanese specimens of *bubutus* which, when compared with a series from Sumatra, Borneo and the Malay States, seem to differ in having a blue rather than violet gloss on the nape and sides of the neck and in being less purplish below. Several names are available for the latter if they are really distinct”

Hiermede is Ernst Mayr (l.c.) het niet eens, want hij schrijft naar aanleiding van deze door Chasen en Kloss genoemde verschilpunten het volgende.

„Worn birds have a purplish gloss on the head, fresh birds a bluish one. I cannot confirm the characters of *eurycercus* as stated by Chasen & Kloss (Ibis, 1926, p. 284). The shade of brown on the mantle is also much influenced by individual variation and by wear. Fresh birds from South Borneo, however, have it rather light colored, and Kangean specimens rather deep chestnut. The variation of size is also subject to a great deal of individual variation, as shown by the above series. Birds from Kangean, Java and Borneo average distinctly smaller than birds from the Malay Peninsula, particularly in regard to the length of the tail. The name *eurycercus* may be accepted on the basis of this character (length of tail usually above 300)”.

Chasen geeft in het hierboven aangehaalde artikel over Krakatau-vogels als zijn meening te kennen, dat de snavel van *bubutus* van Java zwaarder zou zijn dan die van *eurycercus*. „This is the race occurring in Sumatra (bedoeld wordt de Sebesi-balg, H): Javan birds (*bubutus*) run rather heavier in the bill”.

Hierboven is dus sprake van drie verschilpunten, te weten: 1e. verschil in tint van een gedeelte der donkere vederdeelen, 2e. verschil in staart-lengte en 3e. verschil in snavel-grootte.

Aan de hand van vijftig exemplaren beschikbaar in het Buitenzorg-Museum, afkomstig van Java (29), Kangean (1), Sumatra (18) en Borneo (2), hebben wij nu getracht deze verschillen of andere verschilpunten tusschen de vogels van Java en die daarbuiten op te sporen, maar moeten bekennen daarin niet te zijn geslaagd.

Wat de tint der donkere deelen betreft kunnen wij instemmen met Mayr's zienswijze, want variaties in de tinten der deelen komen evengoed en in dezelfde mate voor bij exemplaren van dezelfde localiteit als bij balgen van verschillende eilanden afkomstig. Hetzelfde kan worden gezegd ten aanzien van de roodbruine kleur (vide Mayr hierboven) van rug en vleugels: ook deze varieert in de

zelfde mate bij vogels van hetzelfde eiland, zoodat ook dit geen „houvast" biedt. En wat de grootere snavel der Java-vogels betreft moeten wij bekennen ook op dat punt met de beste wil ter wereld geen steekhoudende verschillen te hebben kunnen constateeren. De snavels bij vogels van hetzelfde eiland loopen zoowel voor wat betreft de lengte als de hoogte zeer belangrijk uiteen en wij kunnen bij het groote aantal voor ons liggende balgen, afkomstig van zeer uiteenlopende localiteiten, beslist niet de conclusie trekken, dat Java-vogels gemiddeld een forscher snavel hebben dan die van elders. Het resultaat onzer metingen wordt hieronder gepubliceerd. Ten aanzien van de langere staart bij *eurycerus*, die Mayr (l.c.) heel voorzichtig een aanvaardbaar verschilpunt acht, moeten wij helaas ook op dat punt elke illusie den bodem inslaan, want, zooals hieronder blijken zal, zijn het juist de door ons gemeten Java-vogels welke de langste staart hebben, die zoowel bij de ♂♂ als bij de ♀♀ boven 300 mm meten. Zelfs de ♀♀ van Sumatra hebben nog een iets korteren staart dan de Java-♂♂.....

Ook bij het meten der vleugels en hallux-nagels is onze poging om verschillen te vinden niet geslaagd, zooals eveneens uit het hieronder opgenomen staatje moge blijken.

Uit de verrichte metingen is gebleken, dat zoowel de vleugels en staart als de snavel, tarsi en hallux-nagels ook bij vogels van dezelfde localiteit zoo belangrijk uiteenloopen, dat het ons onverantwoord voorkomt in het verschil in maten dezer lichaamsdeelen eenigen grond te vinden tot het erkennen van de ondersoort *eurycerus* voor Borneo of Sumatra: deze beide eilanden vallen binnen het territorium van de ondersoort *bubutus*.

De door Mayr opgegeven maten (l.c.) der vleugels komen vrij goed overeen met de onze, zoowel voor wat betreft Borneo-vogels als voor die van Sumatra en Java, maar de staart-maten zijn belangrijk verschillend — veel korter dan de „onze" — waarin een aanwijzing temeer mag worden gezien om de door Mayr genoemde Borneo-vogels inderdaad als *bubutus* en niet als *eurycerus* te beschouwen.

Bij het bezien der onderstaande maten van het eenige hier beschikbare exemplaar van *Centropus sinensis* van Kangean valt het op, dat deze zoowel een belangrijk kortere vleugel als staart heeft dan practisch alle andere huidjes, waardoor een reeds in 1913 door Stresemann gedane waarneming wordt bevestigd. In Nov. Zoöl. 20, 1913, p. 322, schreef deze eminente onderzoeker: „Einige Exemplare von Kangean sind auffällig klein; in der Färbung dagegen stimmen sie ganz mit javanischen überein, und die kleine Serie gestattet noch keine Abtrennung".

Maar „ons" exemplaar komt echter niet in kleur van het vederkleed overeen met de onderzochte *Centropus sinensis* van elders. Op de donkere deelen ontbreekt practisch elke glans, terwijl ook op verschillende plaatsen een bruine tint in het zwart ligt, hetgeen vooral duidelijk tot uiting komt op de boven- en zijkop en de onderdeelen, waardoor de vogel doet denken aan die andere van Kangean bekende *Centropus*, die door Stresemann, en naar onze meening volkomen terecht, eveneens als een ondersoort van *Centropus sinensis* (*kangeanensis*) wordt beschouwd (Journ. Orn., Juli 1939, 87, p. 61/62).

Op dit exemplaar komen wij nog nader terug in een korte notitie, die wij over dezen laatsten vogel hopen te schrijven.

Hieronder wordt een overzicht gegeven van het resultaat der door ons verrichte metingen aan vijftig in het Museum te Buitenzorg aanwezige balgen van *Centropus sinensis*. De tusschen () geplaatste cijfers zijn de minima en maxima.

Vleugel:

Sum.:	(10 ♂ ♂): 209 (200—224) mm
"	(8 ♀ ♀): 222 (209—236) "
Java:	(14 ♂ ♂): 214 (205—225) "
"	(8 ♀ ♀): 224 (212—230) "
"	(7 sex. inc.): 213 (201—222) mm
Borneo:	(2 ♂ ♂): 214 (209—218) mm
(Mayr)	" (6 ♂ ♂): 212 mm
"	" (2 ♀ ♀): 227 "
Kangean:	(1 sex. inc.): 200 mm

Staart:

Sum.:	(10 ♂ ♂): 298 (275—315) mm
"	(8 ♀ ♀): 306 (291—320) "
Java:	(13 ♂ ♂): 307 (270—330) "
"	(8 ♀ ♀): 324 (300—330) "
"	(7 sex. inc.): 313 (298—325) mm
Borneo:	(2 ♂ ♂): 303 (300—306) mm
(Mayr)	" (5 ♂ ♂): 271 mm
"	" (4 ♀ ♀): 279 "
Kangean:	(1 sex. inc.): 270 mm

Lengte der snavel:

(van mondhoek tot de top)

Sum.	(10 ♂ ♂): 46 (43—49) mm
"	(7 ♀ ♀): 47 (45—50) "
Java:	(14 ♂ ♂): 46 (43—48) "
"	(8 ♀ ♀): 48 (45—50) "
"	(7 sex. inc.): 46 (44—50) mm
Borneo:	(2 ♂ ♂): 47 (46—48) mm
Kangean:	(1 sex. inc.): 43 "

Snavel-hoogte:

Sum.:	(10 ♂ ♂): 18 (17—19) mm
"	(8 ♀ ♀): 19 (17.5—20) mm
Java:	(13 ♂ ♂): 18 (17—19.5) "
"	(8 ♀ ♀): 20 (19—20.5) "
"	(7 sex. inc.): 18 (16.5—21) mm
Borneo:	(2 ♂ ♂): 18 (18 en 18) mm
Kangean:	(1 sex. inc.): 17.5 mm

Hallux-nagel:

(15 stuks gemeten)

Sum.:	(3 ♂ ♂): 21, 23 en 29 mm
"	(3 ♀ ♀): 22, 24 en 26 "
Java:	(1 ♂): 28 mm
"	(1 ♀): 28 "
"	(sex. inc.): 22, 24, 24 en 26 mm
Borneo:	(2 ♂ ♂): 21 en 25 mm
Kangean:	(1 sex. inc.): 19 mm

Tarsi (6 stuks):

Sum.:	(1 ♂) : 56 mm
"	(2 ♀ ♀) : 59.5 (58 + 61) mm
Java:	(2 ♂ ♂) : 55.5 (52 + 59) "
"	(1 ♀) : 60 mm

Buitenzorg, October 1944.

Aanteekeningen inzake enkele ondersorten van *Ninox scutulata*

DOOR

A. HOogerWERF

(Zoölogisch Museum, Buitenzorg)

In hun „Systematische Uebersicht der bisher von Java nachgewiesenen Vögel“ (Treubia, 11, 1929/30, p. 109/110) noemen Bartels en Stresemann twee ondersorten van bovengenoemde uil, te weten *Ninox scutulata javanensis* Stres. als broedvogel en *Ninox scutulata scutulata* (Raffl.) als trekvogel vanuit het Noorden.

In zijn in het slot van dat overzicht gepubliceerde „Ergänzungen und Berichtigungen zur Liste der Java-Vögel“ geeft Siebers als zijn meening te kennen (p. 147/148), dat het niet de ondersoort *scutulata* is, welke Java als trekvogel bezoekt, maar *malaccensis*. Laatstgenoemde schrijft hieromtrent: „Die auf Java vorkommenden Zugvögel gehören sicher einer anderen Rasse an als die Brutvögel von Sumatra, wie ich durch Vergleich feststellen konnte. Robinson & Kloss (Journ. Fed. Mal. States Mus. 8, 1923, p. 331) führen *Ninox scutulata malaccensis* als Zugvögel für Sumatra an. Es ist also wohl anzunehmen, dass es diese Rasse ist, die Java auf dem Zuge besucht“. (Spatieering van mij, H.).

Chasen vermeldt de Java als trekvogel bezoekende *Ninox scutulata* in zijn „Handlist of Malaysian Birds“ (1935) echter toch als *scutulata*, maar Kuroda noemt dezelfde vogel in het in 1936 verschenen tweede deel van zijn „Birds of the Island of Java“ *Ninox scutulata malaccensis*.....

Uit het bovenstaande blijkt dus, dat men het in kringen der systematici niet bepaald eens is inzake de ondersoort, welke Java als trekvogel bezoekt.

De door Siebers getrokken conclusie als zouden Robinson & Kloss *Ninox scutulata malaccensis* als trekvogel voor Sumatra hebben opgegeven in hun door Siebers aangehaalde publicatie (vide hierboven), is naar onze meening niet juist. In hun „Nominal list of the birds of Sumatra“ — het door Siebers bedoelde artikel — wordt zoowel *Ninox scutulata scutulata* als *Ninox scutulata malaccensis* opgegeven zonder dat daarbij iets wordt medegedeeld inzake „stand- of broedvogel“, hetgeen evenmin elders in bedoelde publicatie het geval is. Ook in een aan bedoeld overzicht voorafgaand artikel in hetzelfde tijdschrift (p. 269) worden beide ondersorten genoemd, echter eveneens zonder eenige aanduiding inzake het wel dan niet migreeren, zoodat het niet duidelijk is hoe Siebers tot deze conclusie kwam, die tot gevolg had, dat hij ook Java's trekvogel als behorend tot de ondersoort *malaccensis* meende te moeten zien.

Dat Boden Kloss in feite de ondersoort *malaccensis* niet als trekvogel voor Sumatra beschouwde, blijkt uit het feit, dat hij vier in het Buitenzorg-